

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักเรียนที่เสี่ยงต่อภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ในโรงเรียนนาร่อง เขตตำบลยูหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางกรอบแนวคิดและการกำหนดเนื้อหาสำหรับการศึกษา ได้แก่

1. นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.1 ความหมายของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้และนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.2 สาเหตุของภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.3 ลักษณะและประเภทของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 1.4 การจำแนก/คัดกรอง นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้
2. พฤติกรรม/ความสามารถทางสังคม
 - 2.1 คำจำกัดความของพฤติกรรม
 - 2.2 ลักษณะและรูปแบบของพฤติกรรม
 - 2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมในนักเรียนปฐมวัย
 - 2.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning theory) หรือทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบ
 - 2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theories of Learning)
 - ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)
 - ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจหรือทฤษฎีทางปัญญา (Cognitive Theory)
 - ทฤษฎีของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanisticism)
 - ทฤษฎีผสมผสาน (Integrated Theory)
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้

ความหมายของนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้และนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้

คณะกรรมการร่วมแห่งชาติว่าด้วยปัญหาทางการเรียนรู้ (National Joint Committee on Learning Disabilities: NJCLD) ให้ความจำกัดความว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง ความบกพร่องที่มีหลายลักษณะ หลายรูปแบบ ซึ่งแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน ถึงความยากลำบากในการเข้าใจและการใช้ทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน การให้เหตุผลหรือทักษะทางคณิตศาสตร์ โดยสันนิษฐานว่า อาจเกี่ยวข้องกับความผิดปกติของระบบประสาทส่วนกลางและหากเกิดกับบุคคลใดแล้ว อาจคงอยู่ตลอดไปชั่วชีวิตของบุคคลนั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นบุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมองบางส่วน ที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน คือ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ ความบกพร่องดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียน

พญ.ปาฏิโมกษ์ พรหมช่วย (2549) ได้ให้ความหมายว่า นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นความบกพร่องของกระบวนการเรียนรู้ที่แสดงออกทางด้านปัญหาการอ่าน การเขียน สะกดคำ การคำนวณและเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ เกิดจากการทำงานที่ผิดปกติของสมอง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าศักยภาพที่แท้จริง เมื่อพิจารณาผลการเรียนเปรียบเทียบกับระดับสติปัญญาและชั้นเรียน และมีปัญหาทางการเข้าสังคมร่วมด้วย

ผดุง อารยะวิญญู (2554) ได้ให้ความหมายของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities : LD) หมายถึง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้แสดงออกมาในรูปของปัญหา ด้านการอ่าน การเขียน การสะกดคำ การคำนวณ และเหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ อีกทั้งความสามารถในการเข้าสังคมของนักเรียน

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2543) กล่าวถึง LD หรือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นนักเรียนที่มีวงจรการทำงานของสมองไม่เป็นตามที่ควรจะเป็น เซลล์สมองสมองบางส่วนอยู่ผิดที่ ทำให้มีปัญหาในการเรียน เรียนอ่อนบางวิชาหรือหลายๆวิชา ทั้งมีสติปัญญาดีและยังส่งผลให้มีปัญหาทางการเข้าสังคมของนักเรียนอีกด้วย

ดังนั้น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จึงหมายถึง นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เฉพาะอย่าง โดยมีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่า ในกระบวนการอ่าน การเขียน หรือการคิดคำนวณทำให้นักเรียนเหล่านี้มีปัญหาทางการใช้ภาษา การพูด การขีดเขียน

โดยจะแสดงออกในลักษณะของการนำไปปฏิบัติ ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ นักเรียนเหล่านี้มักมีปัญหาของการเข้าสังคมและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (สุรินันท์ จันทร, 2552)

สาเหตุของภาวะความบกพร่องทางการเรียนรู้

ผดุง อารยะวิญญู (2554) กล่าวไว้ว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ก่อให้เกิดปัญหาทางการเรียนเนื่องจากนักเรียนไม่สามารถเรียนได้ดีเท่ากับนักเรียนปกติทั่วไป การค้นหาความบกพร่องของนักเรียนส่วนมากเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางสาธารณสุข บุคลากรทางการศึกษา สาเหตุของความบกพร่องนี้อาจจำแนกได้ ดังนี้

- การได้รับบาดเจ็บทางสมอง บุคลากรทางการแพทย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ในหลายประเทศเชื่อว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ให้นักเรียนเหล่านี้ไม่สามารถเรียนรู้ได้คือนั้นเนื่องมาจากการได้รับบาดเจ็บทางสมอง (brain damage) อาจจะเป็นการได้รับบาดเจ็บก่อนคลอด ระหว่างคลอด หรือหลังคลอดก็ได้ การบาดเจ็บนี้ทำให้ระบบประสาทส่วนกลางไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ อย่างไรก็ตาม การได้รับบาดเจ็บอาจไม่รุนแรงนัก สมองและระบบประสาทส่วนกลางยังทำงานได้ดีเป็นส่วนมาก มีบางส่วนเท่านั้นที่บกพร่องไปบ้าง ทำให้นักเรียนมีปัญหาในการรับรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ปัญหานี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับทั้งหมด เพราะนักเรียนบางรายยังเป็นกรณียกเว้นได้

- กรรมพันธุ์ งานวิจัยจำนวนมากระบุตรงกันว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้บางอย่างสามารถถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ได้ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเป็นรายกรณีพบว่า นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้บางคน อาจมีพี่น้องที่เกิดจากท้องเดียวกันที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เช่นกัน หรืออาจมีพ่อ แม่ พี่ น้อง หรือญาติใกล้ชิดที่มีปัญหาในการเรียนรู้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในการอ่าน การเขียน และความเข้าใจ มีรายงานการวิจัยที่น่าเชื่อถือได้ว่า นักเรียนฝาแฝดที่เกิดจากไขใบเดียวกัน เมื่อพบว่าแฝดคนหนึ่งมีปัญหาทางการอ่าน แฝดอีกคนมักมีปัญหาทางการอ่านด้วย แต่ปัญหานี้พบไม่บ่อยนักสำหรับฝาแฝดที่มาจากไขคนละใบ จึงอาจสรุปได้ว่า ปัญหาในการเรียนรู้อาจสืบทอดทางกรรมพันธุ์ได้

- สิ่งแวดล้อม ในที่นี้ หมายถึง สาเหตุอื่นๆที่ไม่ใช่การได้รับบาดเจ็บที่สมองและกรรมพันธุ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียนภายหลังคลอด เมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยง เช่น การที่มีพัฒนาการทางร่างกายล่าช้าด้วยสาเหตุบางประการหรือร่างกายได้รับสารบางอย่างอันเนื่องจากสภาพมลพิษในสิ่งแวดล้อม การขาดสารอาหารในวัยทารกและในวัยเด็ก การสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพของครู ตลอดจนขาดโอกาสในการศึกษา เป็นต้น แม้ว่าองค์ประกอบทางสภาพแวดล้อมเหล่านี้จะไม่ใช่สาเหตุที่ก่อให้เกิดความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยตรง แต่

องค์ประกอบเหล่านี้ อาจทำให้สภาพการเรียนรู้ของนักเรียนมีความบกพร่องมากยิ่งขึ้น

เบญจพร ปัญญา (2543) ได้กล่าวถึงนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ว่า อาจมีสาเหตุมาจากสมองทำงานผิดปกติ เนื่องจากสาเหตุดังนี้

- พยาธิสภาพของสมอง การศึกษานักเรียนที่มีบาดแผลทางสมอง เช่น คลอดก่อนกำหนด ตัวเหลืองหลังคลอด เป็นต้น แต่มีสติปัญญาปกติ พบว่ามีปัญหาการอ่านร่วมด้วย

- ความผิดปกติของสมองซีกซ้าย โดยปกติสมองซีกซ้ายจะควบคุมการแสดงออกทางด้านภาษา และสมองซีกซ้ายจะมีขนาดโตกว่าซีกขวา แต่นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จะมีสมองซีกซ้ายและซีกขวามีขนาดเท่ากัน และมีความผิดปกติอื่นๆที่สมองซีกซ้ายด้วย

- ความผิดปกติของคลื่นสมอง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จะมีคลื่นแอลฟาที่สมองซีกซ้ายมากกว่านักเรียนปกติ

- กรรมพันธุ์ เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน บางรายมีปัญหาความผิดปกติของโครโมโซมคู่ที่ 15 และสมาชิกครอบครัวเคยมีความบกพร่องทางการเรียนรู้

- พัฒนาการล่าช้า เดิมเชื่อว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีผลมาจากพัฒนาการล่าช้า แต่ปัจจุบันไม่เชื่อเช่นนั้นเพราะเมื่อนักเรียนโตขึ้นไม่ได้หายจากโรคนี้อีก

คันสนีย์ นัทรกุล (2543) กล่าวว่า นักวิจัยได้พยายามหาสาเหตุที่ชัดเจนโดยหวังว่าในอนาคตอาจป้องกันและอาจช่วยให้วินิจฉัยความบกพร่องทางการเรียนรู้ได้อย่างแม่นยำ ปัจจุบันทฤษฎีได้รับการยอมรับโดยส่วนใหญ่ คือ ความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีรากฐานมาจากความผิดปกติของโครงสร้างและการทำงานของสมองหรือหลายๆกรณี ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นตั้งแต่วัยก่อนคลอด และมีงานวิจัยทางพันธุกรรมได้ให้หลักฐานที่สรุปได้ว่า ความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านและความบกพร่องทางด้านคณิตศาสตร์นั้น อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะและประเภทนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ไว้หลายประเภทตามหลักเกณฑ์การวินิจฉัยความผิดปกติทางจิต DSM IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) ได้ระบุประเภทของความบกพร่องในการเรียนรู้ว่าแบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. ปัญหาความบกพร่องด้านการอ่าน (reading disorder) เป็นความบกพร่องที่พบบ่อยที่สุดและมีผลกระทบต่อเด็กในวัยประถมศึกษา พบว่ามีประมาณร้อยละ 80 ของนักเรียนกลุ่มนี้ (สมรักษ์ น้อยศรี, 2550) และนักเรียนที่มีปัญหารุนแรงด้านการอ่าน เรียกว่า ดิสเล็กเซีย (dyslexia) โดยทั่วไปพบว่าปัญหาด้านการอ่านมีหลายประการและที่พบเห็นกันอยู่ทั่วไป เช่น

- 1) มีความยากลำบากในการจำรูปพยัญชนะและการอ่านพยัญชนะ
- 2) มีความยากลำบากในการแยกแยะเสียง เช่น การแยกเสียง บ ป พ
- 3) มีความยากลำบากในการจำรูปสระและการอ่านสระ
- 4) การออกเสียงคำไม่ชัด เช่น ไม่ออกเสียงบางเสียง บางครั้งออกเสียงรวบคำ
- 5) ไม่สามารถอ่านคำได้ถูกต้อง เช่น การอ่านคำที่มีวรรณยุกต์กำกับ การอ่านคำที่มี

ตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

- 6) อ่านคำโดยสลับตัวอักษร เช่น “ นก ” เป็น “ กน ” “ งาน ” เป็น “ นาง ”
- 7) ไม่สามารถอ่านประโยคหรือข้อความได้ถูกต้อง เช่น อ่านข้ามคำ อ่านตกหล่น อ่าน

เพิ่มคำ อ่านสลับคำ

- 8) ไม่สามารถเรียงลำดับจากเรื่องที่อ่านได้
- 9) จับข้อเท็จจริงจากเรื่องที่อ่านไม่ได้
- 10) จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านไม่ได้

ปัญหาความบกพร่องด้านการเขียน (Disorders of written expression) เป็นความบกพร่องที่ เรียกว่า ดิสกราเฟีย (dysgraphia) มีลักษณะของการแสดงออกทางการเขียนที่ยากลำบาก สำหรับนักเรียน สาเหตุของปัญหาอาจเกิดจากการทำงานของสมองที่มีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งจะต้องสัมพันธ์และประสานกันเป็นอย่างดี นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้จะมีความทำงานของสมองที่ทำงานไม่ประสานกัน ส่วนใหญ่นักเรียนที่มีปัญหาด้านการเขียนและการสะกดคำ จะมีปัญหาในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) มีความยากลำบากในการเขียนพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และตัวเลขไทย เช่น นักเรียนจะลากเส้นวนๆ ไม่รู้ว่าจะม้วนหัวเข้าในหรือออกนอก จีคววนๆ ซ้ำๆ
 - 2) เขียนพยัญชนะ สระและตัวเลขไทยกลับด้านคล้ายมองจากกระจกเงา
 - 3) มีความสับสนในการเขียนพยัญชนะ และตัวเลขไทยที่มีลักษณะคล้ายกันเช่น ก-ค, น-ม, พ-ฝ, ๓-๗, ๔-๕
 - 4) เขียนด้วยลายมือที่อ่านไม่ออก
 - 5) เขียนเรียงลำดับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ในคำผิดตำแหน่ง เช่น “ปลา” เป็น “ปาล” “หมู” เป็น “หูน” “กล้วย” เป็น “กล้วย”
 - 6) เขียนสะกดคำผิด โดยเฉพาะคำพ้องเสียง คำที่มีตัวสะกดในมาตราเดียวกัน คำที่มีตัว
- การันต์
- 7) เขียนคำตามคำอ่านไม่ได้
 - 8) เขียนไม่ได้ใจความ

9) เขียนหนังสือ ลอกใจท์จากกระดานช้าเพราะกลัวสะกดผิด

10) เขียนไม่ตรงบรรทัด เขียนต่ำหรือเหนือเส้น ขนาดตัวอักษรไม่เท่ากัน ไม่เว้นขอบกระดาษ ไม่เว้นช่องไฟ

11) จับดินสอหรือจับปากกาแน่นมาก

12) ลบบ่อยๆ เขียนทับคำเดิมหลายครั้งเขียนตัวหนังสือตัวโต

ปัญหาความบกพร่องทางด้านคณิตศาสตร์ (mathematics disorder) เช่น การคิดคำนวณเลขที่เป็นขั้นเป็นตอนที่สลับซับซ้อน หรือแม้ว่าจะเป็นโจทย์เลขอย่างง่ายๆ ก็ตาม เนื่องจากการคิดคำนวณเลขเกี่ยวข้องกับการจดจำจำนวนและสัญลักษณ์ ได้แก่ การจำสูตรคูณ การเรียงลำดับตัวเลข และยังเกี่ยวข้องกับความเข้าใจ ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม หลักการพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ นั้นเป็นความบกพร่องที่ปรากฏชัดตั้งแต่ในช่วงต้นๆ ของการเรียนและในชั้นเรียนที่สูงขึ้นไป เป็นความบกพร่องที่เกี่ยวกับปัญหาในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งปัญหาการเรียนรู้อาสาทางด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่พบมากมีในเรื่องต่อไปนี้

1) ไม่เข้าใจค่าของตัวเลขและจำนวน เช่น บางคนจะนับตัวเลขและจำนวนได้แต่ไม่เข้าใจความหมายของตัวเลขหรือจำนวนที่นับ

2) ไม่เข้าใจค่าประจำตำแหน่งของตัวเลขและจำนวน เช่น ไม่รู้ว่าเลข “ 2 ” ในจำนวนต่อไปนี้ 23, 32, 250 มีค่าเท่าไร

3) ไม่สามารถจำและเขียนสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ได้ เช่น สัญลักษณ์ “ + แทนการบวก ” สัญลักษณ์ “ - แทนการลบ ”

4) ไม่เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เช่น

+ หมายถึง เพิ่มขึ้น มากขึ้น

_ หมายถึง ลดลง น้อยลง

> หมายถึง มากกว่า

< หมายถึง น้อยกว่า

5) มีความยากลำบากในการบวก ลบ คูณ หารเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่างนักเรียนไม่เข้าใจวิธีการหาคำตอบหลักการบวกนักเรียนจะไม่เข้าใจว่าจะต้องบวกตัวเลขในหลักใดก่อน

6) มีความยากลำบากในการบวก ลบ เลขที่มีสองหลักขึ้นไป การลบที่มีการทดและการกระจาย เช่น การบวก 37 กับ 18 จะมีการทด ผลบวก จาก หลักหน่วย ไปรวมกับผลบวกในหลักสิบ การลบ 85 กับ 18 จะมีการกระจายจากหลักสิบไปหาหลักหน่วย เป็นต้น

7) มีความยากลำบากในการจำแนกรูปทรงเรขาคณิต เช่น การจำแนกรูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม รูปห้าเหลี่ยม นักเรียนไม่สามารถแยกได้

8) มีความยากลำบากในการจำแนกวัตถุ หรือสิ่งของที่มีขนาดต่างกันออกจากกัน เช่น การแยกลูกบอลหรือลูกแก้วสองขนาดที่กองรวมกัน ให้เด็กแยกลูกบอลและลูกแก้วขนาดเล็กและขนาดใหญ่อย่างละกอง นักเรียนอาจทำไม่ได้

9) มีความยากลำบากในการแก้โจทย์ปัญหา นักเรียนวิเคราะห์โจทย์ไม่เห็นว่าโจทย์กำหนดอะไรให้มา โจทย์ถามอะไรและจะใช้วิธีการหาคำตอบโดยวิธีใด (ใช้การบวกหรือการลบ ใช้วิธีการคูณหรือการหาร)

10) มีความสับสนในการเรียงลำดับวันในสัปดาห์และเดือนในหนึ่งปี

ความบกพร่องที่ไม่สามารถเฉพาะเจาะจง (Learning disorder not otherwise specified)

DSM IV ให้รายงานความบกพร่องในการเรียนรู้ประเภทอื่นๆ อีก ที่ไม่เข้ากฎเกณฑ์ความบกพร่องในการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งอาจจะหมายรวมถึง ความบกพร่องทั้ง 3 ประเภทที่เกิดร่วมกันหรือเป็นความบกพร่องที่ไม่ได้ต่ำกว่าเกณฑ์มากนัก นอกจากนี้ ยังมีความบกพร่องที่พบร่วมกับความบกพร่องในการเรียนรู้ ได้แก่

1. ความบกพร่องทางสมาธิและความสนใจ

DeLong (2006) กล่าวว่า นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้จะมีความบกพร่องทางด้านสมาธิและความสนใจร่วมด้วย ร้อยละ 41-80 (อ้างใน สมรักษ์ น้อยศรี, 2550) โดยความบกพร่องทางด้านสมาธิและความสนใจอาจแสดงออกในลักษณะ ต่อไปนี้

- ซุกซน ไม่อยู่นิ่ง
- มีสมาธิสั้น คือ ช่วงความตั้งใจสั้นเมื่อเทียบกับนักเรียนทั่วไป
- หุนหันพลันแล่น มีแนวโน้มที่จะตอบคำถาม หรือทำสิ่งต่างๆ โดยที่ไม่ไตร่ตรองหรือพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้น
- ขาดสมาธิในสิ่งที่เรียน หรือแบบฝึกหัดที่ต้องทำ
- หันเหไปสู่สิ่งอื่นได้ง่าย
- ไม่สามารถทำงานต่างๆ ได้สำเร็จ โดยจะเห็นได้จากการทำแบบฝึกหัดหรืองานอื่นๆ ค้างไว้
- กระวนกระวาย ทำสิ่งต่างๆ อย่างไม่เป้าหมาย
- รอคอยไม่เป็น ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อให้คอยอะไรนานๆ มักทนไม่ค่อยได้
- ผันกลางวัน เช่น นั่งตาลอย

2. ความบกพร่องในการจัดระเบียบ

ความบกพร่องในการจัดระเบียบอาจแสดงออกในลักษณะต่อไปนี้

- มีความยากลำบากในการจัดการ และการบริหารเวลา ทำให้ไม่สามารถทำงานได้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

- มีความยากลำบากในการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะทำ โดยไม่รู้ว่าสิ่งใดควรทำก่อนและสิ่งใดควรทำหลัง

- มีความยากลำบากในการจัดลำดับเรื่องราวต่างๆ

- มีความยากลำบากในการทำงานตามแผนที่ได้วางไว้

- มีความยากลำบากในการจัดหมวดหมู่ และการจัดลำดับความคิด

- มักหาของไม่พบ เนื่องจากไม่มีระบบในการจัดเก็บ โดยจะพบว่านักเรียนมักหากรรบ้าน หนังสือ ดินสอ ยางลบไม่พบ

- โຕ้ะทำงานเลอะเทอะ ไม่มีระเบียบ

3. ความบกพร่องทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์

ความบกพร่องทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์อาจแสดงออกในลักษณะต่อไปนี้

- มีความยากลำบากในการสร้างมิตรภาพ หรือรักษามิตรภาพให้คงอยู่

- มีพฤติกรรมที่ไม่ยั้งคิด

- มีความอดทน ออกล้นต่อความกดดันหรือความคับข้องใจได้น้อย

- อารมณ์ขึ้นๆ ลงๆ หงุดหงิดง่าย

- อาจมีพฤติกรรมก้าวร้าวกับบุคคลที่อยู่รอบข้าง กรณีถูกจ้ำจี้จ้ำไชในเรื่องใดเรื่อง

หนึ่ง

- รับการเปลี่ยนแปลงในกิจวัตรประจำวันได้น้อย

- รู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้

- ขาดความภูมิใจในตนเอง

- ไม่รู้จำเมื่อคนอื่นขำ แต่จะรู้สึกขำในขณะที่คนอื่นไม่ขำ

- ไม่สามารถตีความหมายทางภาษากายหรือท่าทาง (nonverbal cues)

- มีความยากลำบากในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์ทางสังคม

- มักไม่ให้ความร่วมมือกับเพื่อนๆ ในการทำงานกลุ่ม

- มักชอบเล่นกับเด็กที่อายุน้อยกว่าตนเอง

นักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้บางคนอาจมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมและสังคม โดยจะเห็นได้จากการที่นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง หลีกเลี่ยงการทำงานที่ได้รับมอบหมาย แยกตัวออกจากสังคม มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ความคับข้องใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลต่อการเรียนและการทำนายนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามมาของนักเรียนที่เป็นเช่นนี้ ก็เนื่องมาจากการที่นักเรียนเหล่านี้มีความอ่อนด้อยเกี่ยวกับทักษะทางสังคมทำให้นักเรียนไม่เข้าใจเกี่ยวกับ Social cues จึงทำให้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมีความล้มเหลวเพราะไม่รู้ว่าในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในบริบทต่างๆ นั้นตนเองควรพูดหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงจะมีความเหมาะสม (สุรินทร์ จันทร, 2553)

4. ความบกพร่องทางการประสานสัมพันธ์กันของร่างกาย

ความบกพร่องทางการประสานสัมพันธ์กันของร่างกายอาจแสดงออกในลักษณะดังต่อไปนี้

- มีความยากลำบากในการจับวัตถุเล็กๆ ซึ่งเกิดจากความบกพร่องของกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น ไม่สามารถผูกเชือกรองเท้าได้
- การเรียนรู้ในเรื่องทักษะการช่วยตนเองทำได้ไม่ดี
- มีปัญหาในเรื่องการตัด ดังจะเห็นได้จากการใช้กรรไกรตัดกระดาษ หรือสิ่งของไม่สามารถทำได้หรือทำได้ไม่ดี
- ลายมืออ่านยาก การเว้นช่องไฟไม่ดี เขียนไม่ตรงบรรทัด
- การวิ่ง การปีนป่ายทำได้ไม่ดี คูลงง่าม ซึ่งเกิดจากความบกพร่องในการทำงานของกล้ามเนื้อมัดใหญ่
- มีปัญหาเกี่ยวกับทักษะการเล่นกีฬา

5. ความบกพร่องทางการจำ

ความบกพร่องทางการจำแสดงออกในลักษณะต่อไปนี้

- มีความยากลำบากในการจำสิ่งที่เรียน และการดึงสิ่งที่รู้ออกมาใช้
- มีความยากลำบากในการเรียนรู้กระบวนการใหม่ๆ
- มีความยากลำบากในการเรียนรู้กระบวนการทางคณิตศาสตร์
- มีความยากลำบากในการเรียนรู้พยัญชนะ
- มีความยากลำบากในการเรียนรู้สะกดคำ
- มีความยากลำบากในการจำเหตุการณ์ต่าง ๆ
- มีความยากลำบากในการจำชื่อคน
- มีความยากลำบากในการจำทิศทาง
- การอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวเตรียมสอบทำได้ไม่ดี หรือทำไม่ได้

เนื่องจากนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้แต่ละคนอาจแสดงออกถึงปัญหาทางการเรียนรู้ในหลาย ๆ ด้านรวมทั้งอาจแสดงออกถึงถึงปัญหาทางการเรียนรู้ในหลาย ๆ ด้านการแสดงออกถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหลายลักษณะที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันออกไป และในแต่ละวัยอาจแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น การที่จะบ่งระบุนักเรียนคนใดมีปัญหาทางการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่ยาก นอกจากต้องอาศัยความสนใจและการสังเกตอย่างอย่างต่อเนื่องของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วการคัดแยก (identify) นักเรียนโดยการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมก็มีความสำคัญยิ่ง

นอกจากนี้ Salend, S. J. (2005 อ้างใน สุชินันท์ จันทร, 2553) จำแนกปัญหาหรือความยากลำบากที่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ออกเป็น 4 ด้านใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. ความยากลำบากในการเรียนรู้ทางวิชาการ (Learning and Academic Difficulties) มีความบกพร่องหรือความยากลำบากเกี่ยวกับความจำ สมาธิ หรือการจัดระบบ ทำให้นักเรียนมีความอ่อนด้อยทางวิชาการไปด้วย

2. ความยากลำบากเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร (Language and Communication Difficulties) นักเรียนบางคนอาจมีภาษาพูดที่ผิดปกติ มีรูปแบบไม่สมบูรณ์เหมือนเด็กทั่วไป มีความยากลำบากในการเข้าใจภาษา การแสดงความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง ยากลำบากในการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ การเข้าใจคำถาม การออกเสียง เป็นต้น

3. ความยากลำบากเกี่ยวกับการรับรู้และการเคลื่อนไหว (Perceptual and Motor Difficulties) ยากลำบากในการระลึกถึง การจำแนก และการแปลความหมายสิ่งเร้าที่ได้จากการเรียนรู้โดยการเห็นและการได้ยิน การทำตามคำสั่งที่มีหลายๆ ขั้นตอน ความบกพร่องของกล้ามเนื้อมัดใหญ่หรือกล้ามเนื้อมัดเล็ก การเดินที่งุ่มง่าม การทรงตัวที่ไม่สมดุล เป็นต้น

4. ความยากลำบากเกี่ยวกับพฤติกรรม อารมณ์และสังคม (Social-Emotional and Behavioral Difficulties) นักเรียนจะไม่เห็นคุณค่าของตนเอง แยกตัวจากสังคม รู้สึกโดดเดี่ยวคับข้องใจ และไม่รู้ว่าจะสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไรจึงจะเหมาะสม

ศส.นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล (2554) กล่าวว่า นักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้มีปัญหาและความต้องการแตกต่างกันไปตามลักษณะอาการและความบกพร่องนั้นๆ ความต้องการของนักเรียนกลุ่มนี้ไม่ต่างอะไรกับนักเรียนปกติทั่วไป ความต้องการของนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องต่อการเรียนรู้ มีดังนี้

1. โอกาสให้ได้แสดงความสามารถ และให้ได้ส่งเสริมการทำกิจกรรมที่ตนเองถนัดและสนใจ

2. การยอมรับจากกลุ่มเพื่อนให้มีโอกาสได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรม
3. กำลังใจจากเพื่อน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง เมื่อปฏิบัติกิจกรรมบกพร่องหรือผิดพลาด
4. ต้องการแรงเสริม เช่น คำชมเชย รางวัล ค่ายก๋อง จากกลุ่มเพื่อนและผู้ปกครอง
5. ต้องการความช่วยเหลือในสิ่งที่นักเรียนทำไม่ได้ เช่น การอ่าน การเขียน การคิด

คำนวณ เป็นต้น

การจำแนก/คัดกรอง นักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้

ข้อสังเกตในระยะแรกเริ่มของการมีปัญหาการเรียนรู้ จะปรากฏให้เห็นเด่นชัดในระดับปฐมวัยและระดับมัธยมศึกษา นักเรียนแต่ละคนถึงแม้จะมีการเจริญเติบโตที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไปก็ตาม หากนักเรียนคนใดมีพัฒนาการล่าช้ากว่านักเรียนปกติ อาจมีปัญหาการเรียนรู้ได้ (ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2545) พฤติกรรมจะปรากฏให้เห็นชัดเจน 1 ถึง 2 พฤติกรรม ในทักษะแต่ละด้าน จากพฤติกรรมต่อไปนี้จะบ่งชี้ว่า เด็กคนนั้นอยู่ในภาวะเสี่ยง

ทักษะด้านภาษา

- พัฒนาการทางการพูดล่าช้า
- มีปัญหาในเรื่องของการออกเสียง
- มีความสับสนเกี่ยวกับคำที่มีเสียงสูงต่ำ
- เรียนรู้คำใหม่ๆ ได้ช้า และมีคำศัพท์น้อย
- มีปัญหาในเรื่องคำคล้องจอง
- การไม่เข้าใจคำถาม
- มีปัญหาในการบอกความต้องการของตนเอง
- มีปัญหาในการเล่าเรื่องที่ตนเองสนใจ
- มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของทิศทาง

ทักษะด้านการเคลื่อนไหว

- งุ่มง่าม
- การทรงตัวไม่ดี
- มีปัญหาในการจับสิ่งของที่มีขนาดเล็ก
- วิ่ง กระโดดหรือปีนป่ายไม่คล่องแคล่ว
- ผูกเชือก ร้องเท้า ดัดกระดุม หรือทำกิจกรรมการช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันได้

ช้ากว่าปกติ

- ไม่ชอบทำกิจกรรมด้านการวาดรูป หรือการลอกรูปตามแบบ

ทักษะด้านการคิด

- มีปัญหาในการคิดคำนวณ
- มีความสับสนในเรื่อง วัน เดือน ปี
- มีความสับสนเกี่ยวกับงานที่จะต้องทำในชีวิตประจำวัน
- มีความสับสนเกี่ยวกับเรื่องของเหตุผล การเรียงลำดับ และการนับ
- มีปัญหาเกี่ยวกับความคิดรวบยอดในเรื่องขนาด รูปทรง สี

ทักษะด้านความสนใจ

- มีช่วงความสนใจสั้น และไวต่อสิ่งเร้า
- มีพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น
- อยู่ไม่สุข
- ไม่มีสมาธิในการทำงาน
- มีปัญหาเมื่อต้องเปลี่ยนกิจกรรม
- เปลี่ยนแปลงความคิดเดิมได้ง่าย

ทักษะด้านพฤติกรรมทางสังคม

- ชอบเล่นตามลำพัง ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น
- อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย
- ไม่มีความมานะอดทน
- มักควบคุมอารมณ์เกรี้ยวกราดหรือโมโหได้ง่าย โมโหง่ายและไม่สามารถควบคุม

อารมณ์ของตนเองได้

การจำแนกคัดกรองนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้ นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นการจัดประเภทนักเรียนเข้ารับบริการทางการศึกษาพิเศษตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้แล้ว ยังเป็นการช่วยให้นักเรียนได้รับบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสภาพแวดล้อม รวมทั้งการให้บริการความช่วยเหลือในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องของสหรัฐอเมริกา (Individual with Disabilities Education Act - IDEA) ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในเรื่องของการประเมินนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ และนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านต่างๆ เพื่อจะได้พิจารณาตัดสินใจว่านักเรียนคนใดควรได้รับการศึกษาพิเศษและความช่วยเหลือด้านอื่นๆ ที่สอดคล้องกับความบกพร่องของตน ในกฎหมายยังได้ระบุอีกว่า ในการประเมินนักเรียนไม่ควรใช้แบบทดสอบเพียงแบบทดสอบเดียว ควรใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีอื่นๆ ประกอบไปด้วย เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียนหรือขณะทำกิจกรรมสถานที่

อื่น การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง การศึกษาประวัติและผลการเรียนของนักเรียน เป็นต้น อาจเริ่มจากทางโรงเรียนขออนุญาตผู้ปกครองเพื่อทำการประเมินเบื้องต้นในนักเรียนที่สงสัยว่าอาจมีปัญหาการเรียนรู้อ หรือผู้ปกครองขอให้ทางโรงเรียนประเมินบุตรหลานของตนที่สงสัยว่าอาจมีปัญหาการเรียนรู้อ ดังนั้น การประเมินนักเรียนที่สงสัยว่าอาจมีปัญหาการเรียนรู้อนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองก่อนเสมอ รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาจึงมีข้อกำหนดที่ครอบคลุมในหลายด้าน สำหรับเป็นมาตรการจำแนก/คัดกรองนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้อ เพื่อประกอบการพิจารณาการตัดสินใจให้นักเรียนได้รับบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสามารถนำไปจำแนกนักเรียนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้อ เพื่อเฝ้าระวังและการให้การศึกษที่เหมาะสมได้ (สุทินันท์ จันทร, 2552) ข้อกำหนดเหล่านี้ คือ

1. คณะกรรมการประกอบไปด้วยบุคคลจากหลายสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยอย่างน้อยต้องมีครูผู้สอน ผู้ที่มีความสามารถในการวินิจฉัยนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญปัญหานักเรียนบกพร่องทางการเรียนรู้อ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักบำบัดการพูด นักกิจกรรมบำบัด ผู้ปกครอง เป็นต้น

2. การสังเกต นักเรียนควรได้รับการสังเกตพฤติกรรมต่างๆในชั้นเรียนปกติ สมาชิกในทีมประเมินอย่างน้อยหนึ่งคน โดยการสังเกตมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่แสดงออกมาในชั้นเรียน

3. เกณฑ์ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจว่านักเรียนมีปัญหาการเรียนรู้อ โดยเกณฑ์เหล่านี้ประกอบด้วย

- ทีมต้องพิจารณาความไม่สอดคล้องกันอย่างมากระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับระดับสติปัญญาที่แท้จริงด้านในด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ต่อไปนี้ ทักษะด้านการอ่าน ความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน การคิดคำนวณ การแสดงออกและทักษะทางสังคม

- คณะกรรมการอาจไม่ต้องคัดแยกว่านักเรียนที่ได้รับการประเมินเป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อ ถ้าไม่สอดคล้องกันอย่างมากระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับสติปัญญา อันเป็นผลจากความบกพร่องทางการได้ยิน การมองเห็น การเคลื่อนไหว หรือความบกพร่องทางอารมณ์

- คณะกรรมการต้องบันทึกว่านักเรียนต้องมีโอกาสในการได้รับการศึกษาที่เหมาะสม

4. ด้านการเขียนรายงาน ต้องจัดทำรายงานว่ามีกรบันทึกข้อมูลในด้านต่างๆที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น และในรายงานต้องมีการกำกับว่าผลการประเมินดังกล่าว ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการทุกคน

ในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาเครื่องมือการจำแนก/คัดกรองนักเรียน โดยเครื่องมือดังกล่าวได้มีผู้นำไปใช้และอ้างอิงมากขึ้น เช่นแบบคัดแยกนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ซึ่งพัฒนาโดย ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม แบบสำรวจปัญหาในการเรียนซึ่งพัฒนาโดย ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อาระวิญญู เครื่องมือคัดกรองนักเรียนสมาธิสั้น บทพร่องการเรียนรู้และออทิสซึม KUS-SI Rating Scales: ADHD/LD/Autism (PDDs) โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ และแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (The Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ) ของสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ที่ทำการจำแนก/คัดกรองนักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้หรือนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้ก็ควรพิจารณาปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆร่วมด้วย อันได้แก่

1. ด้านประสาทสัมผัส ได้แก่ การฟัง และการมองเห็น
2. ด้านการเคลื่อนไหว ได้แก่ ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก
3. ด้านการคิด ได้แก่ กระบวนการรับรู้ ความคิดรวบยอด และการแก้ปัญหา
4. ด้านการสื่อสาร ได้แก่ ความเข้าใจภาษา และการแสดงออกทางภาษา
5. ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ช่วงความสนใจ การทำกิจกรรม การควบคุมอารมณ์ของตนเอง

และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ดังนั้น กระบวนการและเครื่องมือที่ได้มาตรฐานจึงมีความสำคัญมาก เพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือกเครื่องมือที่มีคุณภาพที่หลากหลายและนำไปใช้ได้เหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อการจำแนก/คัดกรองนักเรียนให้มีความถูกต้องแม่นยำ และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นด้วย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสำรวจโดยใช้แบบบันทึกประวัติเพื่อประกอบการคัดกรองเด็ก LD ของโรงพยาบาลสันป่าตอง แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (The Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ) เพื่อประเมินพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และกิจกรรมที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงบกพร่องทางการเรียนรู้

พฤติกรรม/ความสามารถทางสังคม

ความสามารถทางสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรมพื้นฐาน ทักษะทางการสื่อสาร และการควบคุมตนเองของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับคนในสังคม ซึ่งประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ

ได้อย่างเหมาะสม และมีการสร้างความสัมพันธ์ หรือปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ดี อีกทั้งไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น

คำจำกัดความของพฤติกรรม

ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ กล่าวคือ

ราชบัณฑิตยสถาน (2525) กล่าวว่า พฤติกรรมหมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อหรือความคิดของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในจิตใจและภายนอก อาจทำไปโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว อาจเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ ผู้อื่นอาจสังเกตการกระทำนั้นได้หรือใช้เครื่องมือทดสอบได้

ผศ.ดร.พิทยาภรณ์ (2551) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมเป็นการกระทำหรือกิจกรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจที่มนุษย์แสดงออกมาที่สามารถสังเกตหรือวัดได้

โกเดนสัน (Godenson) (อ้างใน สุชินันท์ จันทร, 2553) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าเป็นการกระทำหรือตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย สังเกตเห็นได้หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆที่ใคร่ครวญแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว

กู๊ด (Good) (อ้างใน สุชินันท์ จันทร, 2553) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการควบคุมโดยองค์การทางสังคมหรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

แบนคูล่า (อ้างใน แชไข ไหมเมธิ, 2549) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจาก 3 ปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมมนุษย์

กรีนและครุยเตอร์ (อ้างใน แชไข ไหมเมธิ, 2549) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ซึ่งแบ่งเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเสริม และปัจจัยเอื้อ

ปรานอม (2550) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โดยมีอิทธิพลต่อกัน หรือมีปฏิริยาทางสังคมแก่กัน

สุชินันท์ (2553) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลก็คือ ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลอื่นที่มีต่อความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคล เช่น พฤติกรรมของอาจารย์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ถ้าอาจารย์มองนิสิต นิสิตจะตั้งใจและสนใจมากขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของจิตใจทั้งภายในและภายนอก เป็นการกระทำที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล บุคคลอื่นสังเกตและใช้เครื่องมือทดสอบได้

ลักษณะและรูปแบบพฤติกรรม

ลักษณะพฤติกรรม (สุรินทร์ จันทร, 2553)

ระดับของพฤติกรรมทางสังคม มีอยู่ 3 ระดับ

1. พฤติกรรมของแต่ละบุคคล เป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงออกเมื่ออยู่ในสังคม ซึ่งสามารถนำไปอ้างอิงกับบุคคลอื่นได้ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาคล้ายๆกัน
2. พฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นพฤติกรรมระหว่างคน 2 คน ซึ่งมีผลต่อกัน การแสดงพฤติกรรมจะอยู่ในลักษณะของการโต้ตอบ มีการกระทำก่อนหลัง หรือการไม่กระทำร่วมกัน
3. พฤติกรรมกลุ่ม เป็นพฤติกรรมของคนที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นพฤติกรรมที่ต้องแสดงร่วมกัน เช่น การประชุม การปรึกษาหารือ เป็นต้น

รูปแบบอิทธิพลทางสังคม มีอยู่หลายรูปแบบดังนี้

1. การบังคับ เพื่อให้คนทำหน้าที่หรือแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมกำหนดการบังคับมีทั้งการลงโทษและการให้รางวัล
2. บรรทัดฐาน เช่น ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และกฎหมาย
3. การชื่นชมค่า การที่คนยอมรับและปฏิบัติสิ่งใดด้วยความเต็มใจ ส่วนหนึ่งเกิดด้วยความเต็มใจ เพราะเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ความรู้สึกในคุณค่าถือได้ว่าเป็นรากฐานของการแสดงพฤติกรรมทางสังคมชีวิตของคนในสังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

กระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม จะเกิดขึ้นโดยผ่าน 3 กระบวนการ คือ

1. การเร้า หมายถึง “บุคคล” ที่มีอิทธิพล ซึ่ง “เพียงแต่บุคคลอื่นปรากฏกายเท่านั้นจะมีผลต่อพฤติกรรม” จะเห็นว่า คนไข้เมื่อได้ฟังคำพูดของนายแพทย์ที่ปลอบใจ ก็จะทำให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับอาการเจ็บป่วยจากที่เคยเบื่อหน่ายในชีวิต ก็ขยันปฏิบัติตามที่หมคนแนะนำ
2. การเสริมแรง แรงเสริม แบ่งเป็นแรงเสริมปฐมภูมิ และแรงเสริมทุติยภูมิ แรงเสริมปฐมภูมิ เป็นแรงเสริมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อันได้แก่ปัจจัย 4 หรือ สิ่งที่จะนำมาซึ่งปัจจัย 4 คือ เงิน แรงเสริมทุติยภูมิ เช่นการที่บุคคลให้การยอมรับ ทักทาย ให้ความสนใจ
3. การประเมินผล การแสดงพฤติกรรม เป็นการกระทำที่มีการตัดสินใจด้วยการหาข้อมูลทุกครั้ง บุคคลรอบข้างคือแหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ มนุษย์จะใช้การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เมื่อตนเกิดความไม่แน่ใจว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไรออกมา

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การที่พฤติกรรมของบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติ ซึ่งกันและกันในลักษณะที่มีการตอบโต้และมีปฏิริยาต่อกันและกัน

1. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมขั้นพื้นฐาน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน

ปัจจัยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.1 ความพึงพอใจร่วมกัน

1.2 ความเอื้อเฟื้อ

1.3 ความไว้วางใจ

1.4 บรรทัดฐานส่วนบุคคล

2. การปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีธรรมชาติที่จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ลักษณะของพฤติกรรมทางสังคม มาจากปัจจัยต่อไปนี้

2.1 บรรทัดฐานกลุ่ม

2.2 การคล้อยตามบุคคล

2.3 การเลียงของกลุ่ม

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม

อิทธิพลของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล

นักจิตวิทยาสังคมให้ความสนใจศึกษา อิทธิพลของสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล ได้ดังนี้

1. การคล้อยตามและการเชื่อฟัง เป็นแนวโน้มของบุคคลที่จะประพฤติตามคนอื่นเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับ

2. การร่วมมือและการแข่งขัน เป็นที่ยอมรับกันว่าการแข่งขันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความมานะพยายาม บุคคลจะตื่นตัวตลอดเวลา และจะได้ปริมาณงานสูง แต่การแข่งขันก็เป็นบ่อเกิดของความเครียดและการแตกความสามัคคีในบางครั้ง ดังนั้นจึงควรมีการตั้งเป้าหมายใหญ่ร่วมกันอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้การแข่งขันนั้นมีประสิทธิภาพดี

3. การก้าวร้าว คือ การตอบสนองสิ่งเร้าที่เป็นพิษเป็นภัยแก่อินทรีย์ มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความก้าวร้าวไม่น้อยไปกว่าสัตว์อื่น ความก้าวร้าวของมนุษย์มีหลายรูปแบบ เช่น การจลาจล การลอบสังหาร การฆาตกรรม เป็นต้น

4. พฤติกรรมการช่วยเหลือ การช่วยเหลือสังคมหรือ บุคคลที่ได้รับความทุกข์ พบว่ามีบ่อยครั้งที่ผู้เห็นเหตุการณ์ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ นักจิตวิทยาพบว่า เป็นเพราะว่าผู้คนเกิดความรู้สึกไม่อยากรับผิดชอบและคิดว่าแม่ตนไม่ช่วย ผู้อื่นก็ช่วยได้

5. ภาวะความเป็นผู้นำ นักเรียนแต่ละคนจะพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันภายในครอบครัว ที่ต้องการพึ่งพาตนเองและการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น มีความสนใจกับการเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะนักเรียนในวัยนี้ จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักการควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นความรู้สึกของผู้อื่นแต่เมื่อนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม นักเรียนย่อมสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย

บลูม (Bloom) (อ้างใน สุธีนันท์ จันทร, 2553) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้ และพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- พฤติกรรมด้านความรู้

เป็นกระบวนการด้านสมอง เป็นความสามารถด้านสติปัญญาที่เกี่ยวข้อง การรับรู้ การจำข้อเท็จจริงต่างๆรวมทั้งการพัฒนาความสามารถ และทักษะทางสติปัญญา การใช้ความคิด วิเคราะห์ ประเมินการตัดสินใจ จัดจำแนกได้ตามลำดับขั้นจากง่ายไปยาก คือ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินผล

- พฤติกรรมด้านเจตคติ

เป็นกระบวนการทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ การให้คุณค่า การปรับปรุงค่านิยม และการแสดงคุณลักษณะตามค่านิยมที่นับถือ รวมไปถึงความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีความรู้สึกต่างๆกัน โดยแบ่งขั้นตอนการเกิด คือ การรับหรือการให้ความสนใจ การตอบสนอง การให้ค่านิยม การจัดกลุ่มค่า การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่นับถือ

- พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ

เป็นการใช้ความสามารถทางร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่บุคคลปฏิบัติออกมาโดยมีด้านความรู้และด้านเจตคติ เป็นตัวช่วยด้านปฏิบัติให้ถูกต้อง

เฮอรัลด์ (สุชินันท์ จันทร, 2553) ได้แบ่งพฤติกรรมของนักเรียนปฐมวัยออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อนักเรียนทำไปแล้วสร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยออกเป็น 8 รูปแบบดังนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่ การที่นักเรียนเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยนักเรียนยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด นักเรียนก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง

1.3 ความเป็นเพื่อน นักเรียนจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุย และการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น โดยการยิ้ม การยกยอ การพูดเชื้อเชิญ

1.4 ความเห็นอกเห็นใจ นักเรียนจะแสดงออกโดยการปลอบโยนหรือช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ นักเรียนสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อนักเรียนประสบกับเหตุการณ์ เช่น เมื่อเห็นคนได้รับความทุกข์ นักเรียนก็จะเข้าไปปลอบโยน

1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยเหลือ นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมนี้เพื่อเป็นที่รักของเพื่อนฝูง ความรักและการยอมรับจากผู้อื่นซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่นักเรียนแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนและให้ความช่วยเหลือเพื่อน นักเรียนที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่นไม่หวงของและช่วยเหลือผู้อื่น

1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้

1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท โ้อวดจะทำให้นักเรียนลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Unsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อนักเรียนทำไปแล้วสร้างความเคียดแค้นและความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง นักเรียนจะแสดงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นได้เพราะนักเรียนยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อนมัก แย่งของเล่นและเมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นักเรียนมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือผู้อื่น โดยชอบทำตัวเป็นนายพูดข่มขู่ผู้อื่น

2.5 การล้อเลียน ข่มขู่ ขอบริ้งแกลหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโห อับอาย

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ นักเรียนจะแสดงคำพูด อารมณ์และท่าทางวาจาในการปฏิเสธ ไม่ให้ความช่วยเหลือหรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 อคติ เป็นความผิดของนักเรียนที่แสดงออกมา เมื่อนักเรียนรู้สึกว่าคุณเองดีกว่า

2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้ามนักเรียนชายจะหลีกเลี่ยงการเข้ากลุ่มหรือเล่นร่วมกับนักเรียนหญิง

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนปฐมวัยนั้นมี 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันเป็นที่ชื่นชอบของตนเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในสังคม การให้เวลาและโอกาสนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนมากยิ่งขึ้น

พรณี ชูทัยเจนจิต (2550) กล่าวว่า นักเรียนในช่วงอายุนี้ การเรียนรู้ที่จะติดต่อกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกัน นักเรียนเริ่มที่จะเรียนรู้ปรับตัวเข้ากับเพื่อนลักษณะความต้องการทางสังคมของนักเรียนปฐมวัย มีดังนี้

1. นักเรียนเริ่มมีความต้องการจะสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกันและมีเพื่อนเพียง 1-2 คน และเป็นเพศเดียวกัน

2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็กและเป็นกลุ่มย่อยๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่น แม้ว่าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน

3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยๆ แต่เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ นักเรียนมักจะลืมง่าย

4. นักเรียนมีความต้องการที่แสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเขาอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์

5. นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีความสนใจคล้ายกัน และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ

6. นักเรียนต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน ต่างจากวัยทารกซึ่งกลัวคนแปลกหน้า

โคลด์เบิร์ก (Kholberg) (อ้างใน สุชินันท์ จันทร, 2553) ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านอารมณ์ และพฤติกรรมทางสังคมว่า นักเรียนวัย 6-12 ขวบจะมีอิสระและรับผิดชอบน้อยกว่าวัยรุ่นและวัยอื่นๆ นักเรียนวัยนี้อยากเติบโตเป็นวัยรุ่น ทำอะไรก็จะเลียนแบบวัยรุ่น ถ้าพ่อแม่คาดหวังให้นักเรียนวัยนี้ทำตามที่พ่อแม่ต้องการหรือให้นักเรียนรับผิดชอบงานหนักในเวลาจำกัด นักเรียนก็จะหนีไปอยู่กับเพื่อน เข้ากลุ่มเพื่อนและใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากที่สุด ประกอบกับนักเรียนวัยนี้ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาคมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันมาก นักเรียนจะเล่นเป็นกลุ่มใหญ่ และเปลี่ยนหัวหน้ากลุ่มบ่อย ๆ การเล่นจะเป็นแบบเพื่อสันทนาการมากกว่าการเล่นแบบแข่งขัน เช่น “เล่นตำรวจจับผู้ร้าย” การที่นักเรียนเข้ากลุ่มเพื่อนเพราะนักเรียนต้องการให้เพื่อนยอมรับนักเรียนต้องการให้เพื่อนยอมรับ นักเรียนจึงพยายามทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม นักเรียนจะซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม ทำตามคำแนะนำของกลุ่มได้ ถ้านักเรียนคนใดถูกเนรเทศออกจากกลุ่มก็จะกลายเป็นคนเงียบขรึม เก็บตัว นักเรียนวัยนี้ นักเรียนผู้ชายและนักเรียนผู้หญิงจะไม่เล่นรวมกันเป็นอันขาด การอยู่ในกลุ่มเพื่อนทำให้นักเรียนเรียนรู้คำว่า “พวกเรา” (In-group) และ “พวกเขา” (Out-group) การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตามที่ดี เรียนรู้กฎของสังคมโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ทำให้นักเรียนเรียนรู้วิถีชีวิต และมาตรฐานของสังคมด้วย ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ทางสังคมมากขึ้น ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น เมื่ออยู่ในโรงเรียนนักเรียนยอมรับกฎเกณฑ์ของโรงเรียนได้มากขึ้น ด้านการติดต่อกสัมพันธ์กับครู นักเรียนเริ่มเลียนแบบการแต่งกาย กิริยาท่าทางของครู เอาใจครู โดยการทำงานให้เพราะรู้ว่าครุมีใช้ตัวแทนของพ่อแม่อีกต่อไป นักเรียนอาจจะคิดว่าครูเป็นอะไรของเขาก็ได้ เช่น เป็นเพื่อน เป็นพี่ ฯลฯ บ่อยครั้งที่นักเรียนคิดว่าครูคือเพื่อนที่เข้าใจเขามากที่สุด บางทีนักเรียนเรียกร้องความสนใจจากครูโดยช่วยเหลือครูทำงาน แต่บางครั้งก็เรียกร้องความสนใจทางลบ เช่น ผีวปาก ขว้างปาสิ่งของ ฯลฯ นักเรียนวัยนี้เริ่มมองเห็นความแตกต่างระหว่างโลกของนักเรียนและโลกของผู้ใหญ่ ถ้านักเรียนรู้ว่าผู้ใหญ่ใช้อำนาจกับตน นักเรียนจะต่อต้าน คือดึงแต่จะเชื่อเพื่อนมากกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและรู้สึกว่าคุณค่า จะช่วยป้องกันปัญหาพฤติกรรมที่อาจตามมา ต้องมองหว่านักเรียนมีจุดเด่นหรือมีความสามารถด้านอื่นอะไรบ้าง เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ ชอบช่วยเหลือ ชอบทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก เกิดความมั่นใจและภูมิใจในตนเอง โดยมีครู หรือพ่อแม่เป็นผู้ให้กำลังใจ ให้คำชมเชย และให้ความช่วยเหลือ

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรม

Bower and Bower (อ้างใน แชไข โหมเมธิ, 2549) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมที่แสดงออกที่เหมาะสม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม หรือการเลือกที่จะกระทำสิ่งต่างๆตามความต้องการ และกล้ายืนยันสิทธิของตนเองตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเองด้วย

Alberti and Emmons (อ้างใน แชไข ใหม่เมธี, 2549) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม หมายถึง การที่บุคคลสามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดหรือความต้องการของตน ตามสิทธิอันพึงมีอย่างเหมาะสมต่อบุคคลและสภาพการณ์ต่างๆ โดยปราศจากความวิตกกังวลและไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ละเอียดยุทธศาสตร์และคณะ (อ้างใน แชไข ใหม่เมธี, 2549) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม หมายถึง การแสดงออกของความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ตามสิทธิต่อผู้อื่น และเป็นการแสดงออกที่มีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับในสังคม พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกครอบคลุมถึงพฤติกรรมด้านต่างๆ เช่น การกล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากคนอื่นๆ การกล้าแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิเสธที่จะทำตามคำร้องขอที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่มีเหตุผล ตลอดจนการแสดงความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่น หรือยอมรับว่าตนเองบกพร่องหรือโง่เขลาในบางเรื่อง

Fensterheriem & Bare (อ้างใน แชไข ใหม่เมธี, 2549) ได้ให้ความเห็นว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมเหมาะสมในการแสดงออกอย่างแท้จริงนั้นจะมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. รู้สึกอิสระที่จะเปิดเผยตนเอง แสดงออกทางคำพูดและการกระทำ เขาจะว่า “นี่คือตัวฉัน นี่คือนสิ่งที่ฉันคิด รู้สึก และต้องการ”
2. สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลได้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นคนแปลกหน้า เพื่อนฝูงหรือบุคคลในครอบครัว การติดต่อสื่อสารนี้จะเข้าไปในลักษณะที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ซื่อตรง และเหมาะสม
3. มีความกระตือรือร้นในการดำเนินชีวิต ทำตามสิ่งที่ตนต้องการ พยายามทำสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้น ซึ่งต่างกับพวกที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการแสดงออกจะรอคอยให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นมาเอง
4. กระทำตามวิถีทางที่ตนยอมรับนับถือ ตระหนักว่าตนไม่สามารถชนะได้เสมอไปจะยอมรับข้อจำกัดของตนเอง แต่ก็พยายามทำทุกอย่างให้ดีที่สุด ไม่ว่าเขาจะแพ้หรือชนะ เขาก็ยังนับถือตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning theory) หรือทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม

นักจิตวิทยาที่เป็นเจ้าของทฤษฎีการเรียนรู้ที่เรียกว่า "Operant conditioning" คือ เบอร์รรัส สกินเนอร์ (Burrhus Skinner) ชาวอเมริกัน ทฤษฎีของนี้นับว่าเป็นทฤษฎีที่มีประโยชน์ในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์และมีหลักการประยุกต์ที่มีประโยชน์หลายอย่าง จนกระทั่งได้รับเลือกให้เป็นนักจิตวิทยาที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดในศตวรรษนี้

ในการเสริมแรง สกินเนอร์พบว่า การให้การเสริมแรงทุกครั้งแม้ว่าจะช่วยในระยะแรกๆของการเรียนรู้ แต่ไม่มีประสิทธิภาพดีเท่ากับการเสริมแรงเป็นครั้งคราว สกินเนอร์ได้แบ่งการเสริมแรงเป็นครั้งคราวออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) การให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน (Fixed Interval)
- 2) การให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไมแน่นอน (Variable Interval)
- 3) การให้การเสริมแรงตามอัตราที่แน่นอน (Fixed Ratio)
- 4) การให้การเสริมแรงตามอัตราที่ไมแน่นอน (Variable Ratio)

วิธีการเสริมแรง

1. การเสริมแรงแบบทุกครั้ง เช่น การเสริมแรงเกิดขึ้นทุกครั้งที่นักเรียนล้างมือก่อนรับประทานอาหาร
2. การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน เช่น การเสริมแรงทุก ๆ 1 ชั่วโมงหลังจากทำพฤติกรรมไปแล้ว
3. การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไมแน่นอน เช่น บางทีก็ให้เสริมแรง 1 ชั่วโมง บางทีก็ให้เสริมแรง 2 ชั่วโมง
4. ครั้งที่แน่นอน เช่น แสดงพฤติกรรมออกกำลังกาย 3 ครั้ง ให้การเสริมแรง 1 ครั้ง
5. การเสริมแรงตามจำนวนครั้งที่ไมแน่นอนหรือแบบสุ่ม (Random) คือ บางครั้งก็ให้การเสริมแรง บางครั้งก็ไมให้การเสริมแรง

ตัวอย่างตารางการให้แรงเสริม

ตารางการเสริมแรง	ลักษณะ	ตัวอย่าง
การเสริมแรงทุกครั้ง (Continuous)	เป็นการเสริมแรงทุกครั้งที่แสดงพฤติกรรม	ทุกครั้งที่เปิดโทรทัศน์แล้วเห็นภาพ
การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่แน่นอน (Fixed-Interval)	ให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่กำหนด	ทุกๆ สัปดาห์ผู้สอนจะทำการทดสอบ
การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไมแน่นอน (Variable Interval)	ให้การเสริมแรงตามระยะเวลาที่ไมแน่นอน	ผู้สอนสุ่มทดสอบตามช่วงเวลาที่ที่ต้องการ
การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองที่แน่นอน (Fixed-Ratio)	ให้การเสริมแรงโดยดูจากจำนวนครั้งของการตอบสนองที่ถูกต้องด้วยอัตราที่แน่นอน	การจ่ายค่าแรงตามจำนวนครั้งที่ขายของได้

ตารางการเสริมแรง	ลักษณะ	ตัวอย่าง
การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองที่ไม่แน่นอน (Variable-Ratio)	ให้การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการตอบสนองแบบไม่แน่นอน	การได้รับรางวัลจากเครื่องเล่นสล็อต มาซิน (Slotmachines)

การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) คือ การนำแนวความคิดของสกินเนอร์ในเรื่องกฎแห่งผลมาใช้อย่างเป็นระบบเพื่อทำการปรับพฤติกรรมของบุคคล หลักการนี้อาจจะใช้ทั้ง การเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบประกอบกัน ตัวอย่างที่นิยมใช้กันมากในชั้นเรียนคือ หลักการชมและการเมินเฉย (Praise-and-Ignore Approach) คือการชมผู้ที่ทำถูกต้องตามกฎ ระเบียบ และเมินเฉยต่อผู้ที่ขัดกฎระเบียบ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยของ ทิฟเนอร์และคณะ พบว่าในหลายๆ ครั้งที่การใช้หลักดังกล่าวไม่เกิดผลนั้นก็คือแม้จะใช้หลักการชม แต่ผู้เรียนก็ยังคงมีการกระทำผิดต่อไป ดังนั้นการใช้หลักดังกล่าวควรใช้ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ ด้วย หลักการชมที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีลักษณะดังนี้

1. ควรชมพฤติกรรมที่สมควรได้รับการยกย่อง
2. ระบุพฤติกรรมที่สมควรยกย่องอย่างชัดเจน
3. ชมด้วยความจริงใจ

ประเภทของตัวเสริมแรง

สิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงได้นั้น แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforcer) เป็นตัวเสริมแรงที่ประกอบไปด้วยอาหาร ของที่เล่นได้ และสิ่งของต่างๆ เช่น ขนม ของเล่น เสื้อผ้า น้ำหอม รถยนต์ ฯลฯ
2. ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcer) แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คำพูดและการแสดงออก
3. ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม (Activity Reinforcer) การใช้กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ชอบไปเสริมแรงกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ไม่ชอบ
4. ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี้ยอรรถกร (Token Reinforcer) เช่น ดาว คูปอง โบนัส เงินคะแนน

การลงโทษ (Punishment)

การลงโทษจะให้ผลตรงกันข้ามกับการเสริมแรง กล่าวคือ การเสริมแรงเป็นการทำให้การตอบสนองเพิ่มมากขึ้น แต่การลงโทษเป็นการทำให้การตอบสนองลดน้อยลง การลงโทษทำโดยการใช้สิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์หรือสิ่งเร้าที่เป็นภัย ในทันทีทันใดหลังจากการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดี

หรือไม่ต้องการออกมา ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น พฤติกรรมหรือการตอบสนองจะขึ้นอยู่กับ การเสริมแรงเป็นสำคัญ การเสริมแรง พฤติกรรมดำเนินไปอย่างซ้ำ ๆ สม่ำเสมอ พฤติกรรมการทำโทษ พฤติกรรมจะค่อย ๆ ลดลง

แนวคิดสำคัญของสกินเนอร์

1. พฤติกรรมที่บุคคลกระทำ หรือ แสดงออก จะเกิดผลกรรมตามมา
2. ผลกรรมที่เกิดตามหลังการกระทำต่างๆ นี้จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ว่าตนจะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีกในอนาคต

จาก "แนวคิดสำคัญ" ดังกล่าวจะเห็นว่า ผลกรรมที่เกิดตามหลังพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลเป็นอย่างมาก และผลกรรมที่ สกินเนอร์สนใจ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง หรือ การเสริมแรง
2. ผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ หรือ การลงโทษ

ในงานวิจัยนี้ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำสามารถนำไปกำหนดการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกให้เหมาะสมได้ เช่น เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมอยู่หนึ่ง ทำกิจกรรม ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย เราสามารถให้คำชมหรือขนมเป็นรางวัล นักเรียนก็จะพยายามแสดงพฤติกรรมนั้นอีก ในทางกลับกันถ้านักเรียนทำกิจกรรมด้วยความวุ่นวาย ไม่ให้ความร่วมมือ เราก็ไม่ให้ของรางวัลหรือนั่งเฉยเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้นอีก

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theories of Learning)

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน งานที่สำคัญของครูก็คือช่วยนักเรียนแต่ละคนให้เกิดการเรียนรู้หรือมีความรู้ทักษะตามที่หลักสูตรได้วางไว้ ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์ในห้องเรียน เพื่อจะช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการการเรียนรู้จึงเป็นรากฐานของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้จะเป็นหลักของการสอนและวิธีการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เห็นชัด สามารถวัดได้ สังเกตได้ และทดสอบได้ แนวความคิดของกลุ่มนี้ถือว่าสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองการแสดง

พฤติกรรมจะมีความถี่มากขึ้นถ้าหากได้รับการเสริมแรง กลุ่มพฤติกรรมนิยมสามารถจำแนกทฤษฎีการเรียนรู้หลัก ๆ ได้ 3 ทฤษฎี

1.1 Classical Conditioning คือ การเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม ซึ่งมีลักษณะการเกิดตามลำดับขั้น ผู้เรียนมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง โดยไม่สามารถบังคับ การเรียนรู้เกิดขึ้นเพราะความใกล้ชิด และการฝึกหัดโดยการนำสิ่งเร้าที่มีลักษณะที่ไม่สามารถเกิดการตอบสนอง

1.2 Operant Conditioning ทฤษฎีนี้ได้เน้นถึงความสำคัญของการเสริมแรงโดย Skinner มีความคิดเห็นว่าการเสริมแรงจะมีส่วนช่วยให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะที่ואัตราการแสดงการกระทำต่าง ๆ มักจะมีการกระทำต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เสมอ ๆ

1.3 Social Learning หรือ การเรียนรู้ทางสังคม Bandura มีความเห็นว่า คนเรียนรู้ที่จะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ (ซึ่งตัวแบบอาจจะได้รับเสริมหรือไม่)

2. ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจหรือทฤษฎีปัญญา (Cognitive Theories)

พรธณี ชูชัยเจนจิต (2545) ได้สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเห็นว่าการศึกษาพฤติกรรมควรเน้นความสำคัญของการระบวนการคิด และการรับรู้ของคน

แนวความคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้มาจากหลักการของ Field theory ซึ่ง Lewin เป็นผู้เสนอไว้ ทฤษฎีนี้เน้นเกี่ยวกับการรับรู้ของคนซึ่งจะได้รับอิทธิพลทั้งจากวิธีการที่คนจัดสิ่งเร้าเพื่อให้เกิดการรับรู้หรือจากประสบการณ์ หรือจากความสนใจของบุคคล Lewin ได้อธิบายเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของคนอันเนื่องมาจากการรับรู้ด้วย “Life Space” ซึ่งคนจะแสดงพฤติกรรมตามสิ่งที่ตนรับรู้ภายใน Life Space นั้นๆ ซึ่งถือว่าเป็น สิ่งแวดล้อมตามที่เรารับรู้

3. ทฤษฎีของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanisticism)

กลุ่มมนุษยนิยมจะคำนึงถึงความเป็นคนของคน จะมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความคิดที่ติดตัวมาแต่เกิด มนุษย์เป็นผู้ที่มีอิสระสามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเองได้ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีอิสระเสรีภาพที่จะเลือกทำสิ่งต่างๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้ใดเดือดร้อน ซึ่งรวมทั้งตนเองด้วย

4. ทฤษฎีผสมผสาน (Integrated Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne (อ้างในแจ๊ซ ไหมเมธี, 2549) ได้ผสมผสานทฤษฎีพฤติกรรมนิยมกับทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ แล้วสรุปเป็น 8 ขั้นตอน คือ

1. การเรียนรู้สัญลักษณ์ (Sign Learning)
2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response

Learning)

3. การเรียนรู้การเชื่อมโยง (Chaining)
4. การเชื่อมโยงทางภาษา (Verbal Association)
5. การแยกประเภท (Multiple Discrimination Learning)
6. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning)
7. การเรียนรู้หลักการ (Principle Learning)
8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem - Solving)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Meyers และ Nelson ในปี ค.ศ. 1986 (สุรินันท์ จันทร, 2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องกลยุทธ์ทางความรู้ความเข้าใจ และความคาดหวังเป็นองค์ประกอบของความสามารถทางสังคมในวัยตอนต้น โดยได้ทำการศึกษาในเด็กวัยรุ่นชายจำนวน 29 คน ผู้วิจัยได้ประเมินถึงการมีส่วนร่วมในการสนทนากับเพศตรงข้ามได้อย่างมั่นใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทำการบันทึกวิดีโอขณะที่พวกเขากำลังมีปฏิสัมพันธ์และมีการสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกในระหว่างการสนทนา หลังจากนั้นกลุ่มตัวอย่างจะถูกสัมภาษณ์เพื่อเป็นการยืนยันในความคิดของพวกเขา รวมถึงสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ใช้ในระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ ผลที่ได้จากการประเมินจะตัดสินโดยพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนมากที่สุด 10 คน และคะแนนน้อยที่สุด 10 คน เพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มที่มีศักยภาพสูงสุดและศักยภาพต่ำสุด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถสูงสุด 10 คนนั้น มีการใช้คำพูดเชิงบวกและใช้ความรู้ความเข้าใจในช่วง 10 นาทีสุดท้ายของการมีปฏิสัมพันธ์ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถต่ำจะมีการใช้คำพูดในเชิงลบ

Joseph ในปี ค.ศ. 1994 (สุรินันท์ จันทร, 2553) ได้ทำการศึกษาการจัดการความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการมีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในเด็ก โดยมุ่งศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสังคม การแสดงอารมณ์ความรู้สึก ความรู้ความเข้าใจและปัจจัยจากสถานการณ์ ซึ่งได้ทำการศึกษาในเด็กชั้นประถมศึกษาจำนวน 63 คนที่มีอายุระหว่าง 8-11 ปี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับการตอบสนองของพวกเขาในทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อ 4 สถานการณ์ซึ่งเป็นปัญหาต่อการมีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน ได้แก่ 1) การถูกขู่ขู่ทางอารมณ์ 2) การถูกปฏิเสธ 3) การลืมเหลว และ 4) ความขัดแย้งทางสังคม ซึ่งผลที่ได้พบว่า ความสามารถทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อความยืดหยุ่นในการตอบสนองในแต่ละบริบทอย่างเฉพาะเจาะจง ในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถสูงจะมีการตอบสนองต่อสถานการณ์เชิงลบที่ใช้ในการทดสอบน้อยมาก มีความก้าวร้าวต่อสถานการณ์น้อย

และมีระดับความรุนแรงของการตอบสนองน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีความสามารถทางสังคม

มยุรี (2552) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์ทางการรับรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในเด็กนักเรียนที่มีภาวะความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ ในระยะที่ 1 เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษาในเด็กที่มีภาวะความบกพร่องทางการเรียนรู้อายุมากกว่า 13 ปีจำนวน 1 คน ในระยะที่ 2 ได้มีการสำรวจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองจำนวน 44 คน และครู 50 คน โดยใช้แบบประเมิน PRPP @ SHOOL Version (Teacher Questionnaire and Parent Questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นมา และในระยะที่ 3 จะเป็นการศึกษาหาค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากในระยะที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโรงเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องไปนั้นเกิดจากการใช้กลยุทธ์ทางความรู้ความเข้าใจที่ไม่มีประสิทธิภาพตามมุมมองของครูและผู้ปกครอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

